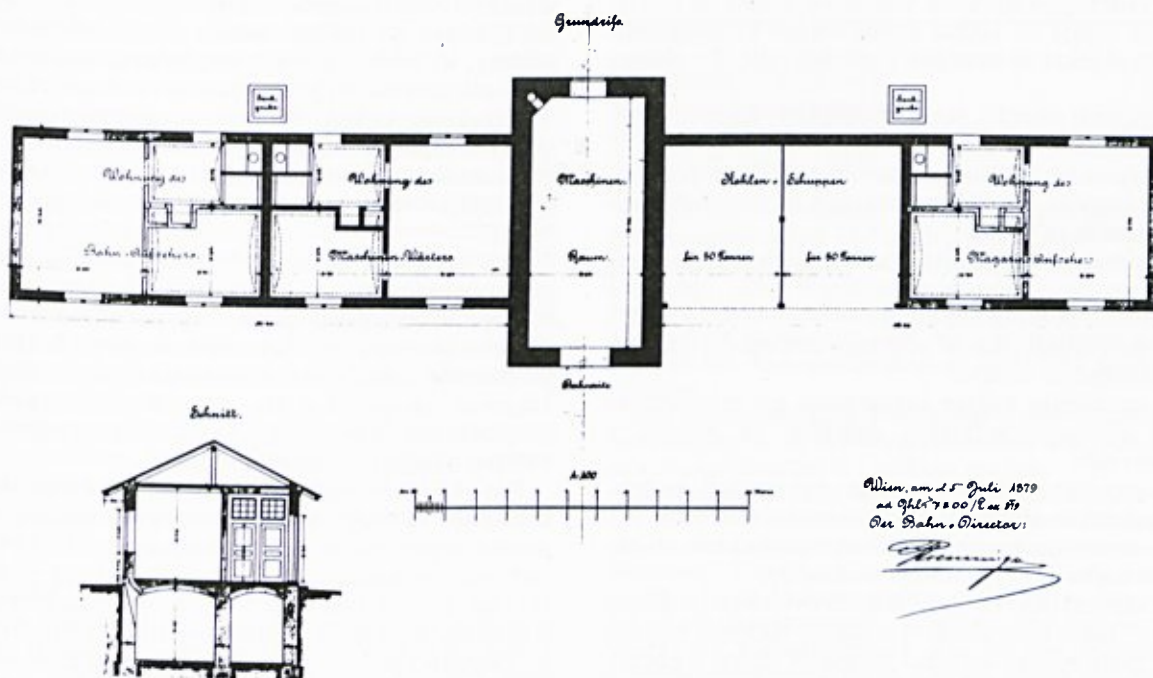

Station Unter-Oraunburg.

Anbauten an das Wasserstations-Gebäude.

Wien, am 25 Juli 1879
 an Hr. v. 7.00/1.00 Nr.
 Der Bahn-Direktor:

Rustja

Pred vsako spremembo tehnične dokumentacije se mora po ena nespremenjena kopija označiti z napisom »kopija originala pred spremembo« in shraniti med pasivno dokumentacijo. Spremembe vnašajo konstruktorji. Pri dokumentaciji, ki se pogosto spreminja in dopolnjuje, se spremembe na matrici vnašajo občasno, nove kopije pa na zglavju žigosajo in navede se datum ažuriranja.

ZUSAMMENFASSUNG

Techisches Archiv in der Eisenbahnwirtschaft Ljubljana
 Karol Rustja

Das technische Archiv bewahrt die technische Doku-

mentation der Eisenbahnen in Slowenien. Das Archivgut hat eine sehr bewegte Geschichte hinter sich, so daß vieles vernichtet wurde, besonders nach dem Jahre 1945. In 1983 wurde das Gemeinsame Archiv der Eisenbahnwirtschaft Ljubljana gegründet, das vorbildlich für die ganze technische Dokumentation im Einklang mit den Vorschriften betreffend den Objektenbau, und im Einklang mit den internen Vorschriften der Eisenbahn Sorge trägt.

Die technische Dokumentation ist aufgrund des Klassifikationsentwurfes geordnet, wobei die Matrizenblätter als Informationshilfsmittel verwendet werden. Teils wird das Material auch mikrofiliert, zur letzten Zeit aber auch mit computer bearbeitet.

Tehnična dokumentacija vodnogospodarskih organizacij

Aleksandra Pavšič-Milost

Predpisi o vodnem gospodarstvu so se po vojni večkrat spreminjali. V prvem desetletju so to področje urejale razne uredbe in odločbe, posebni zakoni o varstvu voda pa so bili izdani v letih 1957, 1960, 1966, 1974² in zadnji leta 1981 (Zakon o vodah, Ur. l. SRS, št. 38/1981 – v nadaljevanju zakon). Tudi ta ne velja več v celoti in je v pripravi nov. Določal je namreč obstoj območnih vdskih skupnosti in Zveze vodnih skupnosti Slovenije kot samo-

upravnih interesnih skupnosti, kar pa je bilo lani z Ustavnim zakonom za izvedbo ustavnih amandmajev k ustavi SRS³ preklicano. Bivše območne vodne skupnosti zdaj delujejo le kot izpostave Republiške vodne uprave v okviru Republiškega sekretariata za varstvo okolja in urejanje prostora. Ostale določbe zakona so še v veljavi, ali se vsaj smiselno uporabljajo.

Vodnogospodarske organizacije (zakon loči vod-

nogospodarske organizacije za urejanje voda in vodnogospodarske organizacije za urejanje hudournikov) kot izvajalci vodnogospodarskih storitev po zakonu opravljajo naslednje dejavnosti:

1) vzdržujejo naravne vodotoke, jezera in izvire, obalno morje in vodna zemljišča ter vodnogospodarske objekte in naprave v splošni rabi. To obsega zlasti:

– čiščenje obrežij, strug vodotokov, jezer in morja

– utrjevanje brežin, nasipov in erozijskih površin

– popravila spodjed v naravnih in umetnih strugah, jezerih in morju

– popravila obrežnih zavarovanj, pragov in nasipov

– odstranjevanje naplavin

2) spremljajo stanje vodnega režima in zagotavljajo njegovo varstvo

3) opravljajo naloge investitorja pri rekonstrukcijah vodnogospodarskih objektov in naprav v splošni rabi

4) izvajajo nadzorne naloge pri gradnji vodnogospodarskih objektov in naprav v splošni rabi

5) usmerjajo graditev vodnogospodarskih objektov in naprav ter regulacijo vodotokov

6) zagotavljajo enotno tekočo evidenco in sistem informiranja uporabnikov o stanju vodnega režima

7) zagotavljajo sočasno izvajanje nalog s področja SLO in družbene samozaščite.

Vsa ta opravila zakon opredeljuje kot dejavnosti posebnega družbenega pomena, iz česar je izhajal tudi poseben položaj vodnogospodarskih organizacij. Tega zdaj ni več. V smislu zakona o podjetjih⁴ so namreč organizirane kot družbena podjetja in enako kot ostala podjetja prepuščene tržnim zakonitostim. Vodnogospodarske storitve opravljajo po posebni pogodbo med Republiško vodno upravo in podjetjem. Tako vodnogospodarske organizacije kot vodne skupnosti oziroma izpostave Republiške vodne uprave so organizirane po vodnih območjih, za opravljanje protierozijske dejavnosti in urejanje hudournikov pa je organizirana specifična delovna organizacija za celotno Slovenijo (Podjetje za urejanje hudournikov Ljubljana). V okviru vodnega gospodarstva Slovenije deluje tudi Vodnogospodarski inštitut, ki opravlja znanstveno raziskovalno in študijsko razvojno delo v vodnem gospodarstvu (glej prilogo).

Glede na dejavnost vodnogospodarskih organizacij nastaja pri njih več vrst tehnične dokumentacije, in sicer načrti regulacij, melioracij, kanalizacije, vodovoda, mostov...

Podobno kot za druga področja velja tudi za tovrstno tehnično dokumentacijo, da se podvaja oziroma se hrani na več mestih. Kar se tiče upravnih organov je projekte za vodnogospodarske objekte moč najti deloma na republiški, deloma na občinski ravni pri upravnih organih, pristojnih za gradbeništvo. Gradbena dovoljenja za vodnogospodarske objekte daje pristojni občinski upravni organ, razen za regulacije, s katerimi se menja tok in režim vode na rekah Dravi, Muri, Savi, Savinji, Soči, Krki, Sotli, Kolpi in Ljubljani ter melioracijska dela na površini nad 1000 ha, za katere je pristojen republiški upravni organ (danes Republiški sekre-

tariat za industrijo in gradbeništvo). Vodnogospodarske organizacije so dolžne priložiti predpisano tehnično dokumentacijo tudi zahtevi za izdajo vodnogospodarskega soglasja (za gradnjo ali rekonstrukcijo vodnogospodarskih objektov ali naprav ter gradnjo ali rekonstrukcijo drugih objektov in naprav, ki lahko vplivajo na spremembe v naravnem ali umetno vzpostavljenem vodnem režimu). Ta soglasja izdaja občinski oziroma republiški upravni organ, pritojen za vodno gospodarstvo, a je praksa taka, da po izdaji soglasja tehnično dokumentacijo vrne investitorju, razen v izjemnih primerih.

Kot investitor gradnje ali rekonstrukcije vodnogospodarskih objektov in naprav po zakonu lahko nastopa »vodnogospodarska organizacija združenega dela, ki opravlja dejavnost posebnega družbenega pomena, poslovna skupnost takih organizacij ali krajevna skupnost.« Po zadnjih organizacijskih spremembah je investitor Republiški sekretariat za varstvo okolja in urejanje prostora.

Projektiranje oziroma izdelavo tehnične dokumentacije za svoje investicije opravlja vodnogospodarska organizacija velikokrat sama, včasih pa zaradi pomanjkanja časa ali zaradi kakega drugega razloga poveri izdelavo Vodnogospodarskemu inštitutu ali kaki drugi vodnogospodarski organizaciji. Podobno je tudi z izvajanjem gradbenih del in nadzorom nad gradnjo. Zakon določa, da poverjajo investitorji gradbena in druga dela s pogodbo v izvajanje »temeljni organizaciji v sestavi delovne ali sestavljene vodnogospodarske organizacije« (v tem primeru »investicijski in tehnični nadzor nad graditvijo ne sme biti poverjen nobeni temeljni organizaciji iz sestave delovne ali sestavljene vodnogospodarske organizacije in tudi ne delovni skupnosti teh organizacij«) ali »drugim organizacijam združenega dela.« V zdaj že bivši organiziranosti na temeljne organizacije je bila praksa taka, da je bila ena temeljna organizacija investitor, druga pa izvajalec del. Po novem so vodnogospodarske organizacije le izvajalci del.

Glede na vse doslej povedano v zvezi s podvajanjem tehnične dokumentacije menim, da je najbolje tehnično dokumentacijo vodnogospodarskih objektov posameznega vodnega območja prevzeti od vodnogospodarske organizacije, ki deluje na tem območju. Pri njih je moč pričakovati najbolj kompletno gradivo. Stanje je namreč vsaj pri Vodnogospodarskem podjetju Soča iz Nove Gorice tako, da hranijo za povojno obdobje vse načrte za to vodno območje ne glede na to, kdo je bil investitor ali izvajalec del.

Za izdelavo tehnične dokumentacije vodnogospodarske Zakona o graditvi objektov.⁵ Izdelati je torej treba projekt za pridobitev gradbenega dovoljenja, projekt za razpis, projekt za izvedbo in projekt izvedenih del. V praksi se seveda vedno ne izdelajo vsi ti predpisani projekti, a z vidika arhivskega gradiva to niti ni tako pomembno. Menim namreč, da za potrebe znanosti in kulture vsebuje dovolj podatkov že projekt za pridobitev gradbenega dovoljenja.

Na vprašanje ali odbrati kot arhivsko gradivo tehnično dokumentacijo vseh vodnogospodarskih

objektov in naprav ali ne, bomo gotovo dali negativen odgovor. Dejstvo je namreč, da so si načrti vodnogospodarskih objektov med seboj zelo podobni. Ne moremo sicer govoriti o tipskih projektih, gre pa za zelo sorodne rešitve. Potreben bo torej izbor. Pri tem je važno, da zagotovimo zastopnost vseh vrst vodnogospodarskih objektov, znotraj posamezne skupine pa napravimo izbor (glede na velikost investicije, pomen objekta v nekem okolju, tehtne rešitve gradbene problematike...).

Na koncu bi se dotaknila še zvrsti gradiva, ki jih sicer ne moremo šteti med tehnično dokumentacijo, so pa vsekakor tipične za vodno gospodarstvo in vsebujejo tako pomembne podatke, da jih kaže uvrstiti med arhivsko gradivo:

- vodnogospodarske osnove (dajejo na podlagi prikaza danosti vodnega režima v povodju in časovnem obdobju možnosti bodočega vodnogospodarskega razvoja)

- vodnogospodarski katastri (vanje se vpisujejo vodne količine, kakovost vode in zgrajeni vodnogospodarski objekti in naprave)

- vodnogospodarske študije (kažejo možnosti razvoja vodnega gospodarstva).

OPOMBE

1. Npr. Uredba o ustanovitvi in prisotnosti uprave za vodno gospodarstvo pri predsedstvu vlade LRS (Ur. l. LRS, št. 22/49); Uredba o ustanovitvi Komiteja vlade LRS za vodno gospodarstvo (Ur. l. LRS, št. 16/50); Odločba o ustanovitvi republiškega strokovnega centra za vodno gospodarstvo (Ur. l. LRS, št. 2/51); Odločba o ustanovitvi vodnogospodarskih sekcij (Ur. l. LRS, št. 36/54)... — 2. Zakon o varstvu voda (Ur. l. LRS, št. 40/57); Zakon o varstvu voda (Ur. l. LRS, št. 39/60); Zakon o vodah (Ur. l. SRS, št. 22/66); Zakon o vodah (Ur. l. SRS, št. 16/1974); — 3. Ustavni zakon za izvedbo ustavnih

amandmajev IX do LXXXIX k ustavi SRS (Ur. l. SRS, št. 32/89); — 4. Zakon o podjetjih (Ur. l. SFRJ, št. 77/88 in št. 40/89); — 5. Zakon o graditvi objektov (Ur. l. SRS, št. 34/84).

ZUSAMMENFASSUNG Technische Dokumentation der Wasserwirtschaftsorganisationen *Aleksandra Pavšič – Milost*

Sowie das Verwaltungs – als auch Fachorganisierung der Wasserwirtschaft in Slowenien sind nach Wassergebieten durchgeführt, so daß in jedem Wassergebiet eine Expositur der Republikwasserverwaltung und die Wasserwirtschaftsorganisation wirken. Für das ganze Territorium Sloweniens wird das Unternehmen zuständig, daß die Antierosionstätigkeit treibt und Wildbäche reguliert.

Die wissenschaftliche Forschungs – und Studiumsentwicklungsarbeit in der Wasserwirtschaft wird vom Wasserwirtschaftsinstitut in Ljubljana erledigt.

Im Zusammenhang mit ihrer Tätigkeit entstehen bei den Wasserwirtschaftsorganisationen mehrere Arten von technischer Dokumentation und zwar Regulations-, Meliorations-, Kanalisations-, Wasserleitungs-, Brückenentwürfe... Diese Dokumentation ist mehreren Orten (bei den Verwaltungsorganen, Projektivorganisationen) zu finden, am vollkommensten aber bei den Wasserwirtschaftsorganisationen selbst. Darum sollten die Archive diese Dokumentation von ihnen übernehmen. Es wird aber nötig sein, eine Auswahl zu machen. Dabei ist es wichtig, daß alle Arten von Wasserwirtschaftsobjekten vertreten werden, innerhalb jeder einzelnen Gruppe können wir jedoch eine Auswahl mit bezug auf die Investitionsgröße, Wichtigkeit eines Objekts in der Umgebung, bedeutungsvolle Lösungen im Zusammenhang mit Bauproblematik u.ä. machen.

Varovanje in možnosti konserviranja in restavriranja tehnične dokumentacije

Jedert Vodopivec

V procesu uporabe in hranjenja tehnične dokumentacije prihaja do različnih vrst poškodb, predvsem zaradi delovanja številnih mehanskih, bioloških in fizikalno-kemijskih vzrokov. Poleg tega ne smemo pozabiti na procese naravnega staranja materialov, ki se neizbežno in trajno odvijajo v vsaki snovi.

Poškodovanost gradiva je zato različna in je odvisna:

- od kvalitete surovin (papir, barvila, črnila, lepila),

- načina in pogostosti uporabe ter

- pogojev hranjenja.

Ot teh vzrokov so odvisni tudi načini in možnosti konserviranja in restavriranja gradiva.

I. TEHNIČNA DOKUMENTACIJA, NASTALA NA OBIČAJNEM PAPIRJU

Še najmanj konservatorskih problemov je s teh-

nično dokumentacijo, ki je nastala na običajnem papirju.

Starejše gradivo, ki je nastalo do sredine 19. stoletja, ima za pisno podlago ročno izdelan papir iz kvalitetnih vlaken, zato je tak papir še danes zelo dobro ohranjen. Pisne snovi pa so bili tuši, črnila in barve, ki so prav tako pogosto zelo obstojni. Poseben problem nastopi le pri črnilih, ki vsebujejo železove ione. V takih primerih prihaja do prežrtja pisne osnove, sicer pa so najpogostejše poškodbe na gradivu mehanske, kot na primer:

- prepegosta in nepazljiva uporaba,

- zvijanje v zvitke,

- zlaganje v premajhno zaščitno embalažo, predale ali police,

- podlepljanje s papirjem ali kartonom, pri čemer so uporabljena sintetična lepila,

- prelepljanje s samolepilnimi trakovi.

Pogoste so tudi poškodbe zaradi neprimerne